

ної, адміністративної, кримінальної відповідальності), які роблять неможливим подальше вчинення посадовою особою корупційних дій.

Заходи запобігання корупції спрямовані не на фактичні вчинки, а на можливість проявів корупції, недопущення здійснення конкретних корупційних дій. Вони, у контексті корупції, мають на меті не дозволити вчинити протиправний вчинок, та спрямовані на попередження та запобігання правопорушенням з ознаками корупції. Вони застосовуються, коли правопорушення лише передбачається, носять превентивний характер та виражаються у встановленні певних правил поведінки, заборон, обмежень. В основі запобігання корупції покладено філософію «м'якого» контролю,

В той же час, враховуючі особливу суспільну небезпечність корупції, та негативні наслідки застосування невибіркових методів боротьби з нею, вважаємо, що для досягнення позитивного ефекту, допустимим є застосування законодавчо закріплених припущень щодо походження незадекларованих доходів державного службовця, та застосування на цій підставі санкцій до такого службовця. При цьому слід взяти до уваги, що особа, уповноважена на виконання функцій держави, має відповідати підвищеним вимогам щодо її доброчесності, оскільки недотримання законів з боку державних службовців (навіть якщо таке недотримання законів не пов'язане із корупцією) призводить до правового нігілізму інших членів суспільства.

DOI: 10.51587/9781-7364-13371-2022-007-57-61

БОНДАРЧУК Марія Костянтинівна,

д-р екон. наук, професор,

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ORCID ID: 0000-0002-4624-0734

АНТИКРИЗОВИЙ РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Інтегровані структури бізнесу (ІСБ) у територіальних громадах є економічними суб'єктами, які акумулюють значний капітал для реалізації власної діяльності, а це дозволить забезпечити санаційні заходи щодо неплатоспроможного підприємства необхідними фінансовими ресурсами. У зв'язку з цим, потреба в антикризовому управлінні виникає не тільки при сталому еконо-

мічному розвитку інтегрованих угруповань, але й при здійсненні структурних зрушень відповідно до світових тенденцій економічного та науково-технологічного процесів. Водночас актуальними питаннями є оцінювання діяльності ІСБ через визначення ймовірності виникнення кризових ситуацій з урахуванням основних закономірностей розвитку.

Аналізуючи проблеми практичного застосування сучасних методичних розробок щодо антикризового управління інтегрованими структурами бізнесу слід зазначити, що особливу актуальність здобувають основні закономірності функціонування і розвитку ІСБ в умовах кризи (закон синергії, закон самозбереження (усталеності), закон стратегічного розвитку), методи оцінки і діагностики фінансової стійкості підприємств, методи моніторингу і контролінгу суб'єктів господарювання.

Значний внесок у розвиток теорії і методології функціонування підприємства в умовах кризи було досліджено у працях таких авторів: Альтман Е.І., Бланк І.А., У. Бівер, Балабанов І.Т., Богданов О.О., Василенко В.О., Забродський В.А., Кизим М.О., Коротков Є.М., Кузьмін О.Є., Пушкар М.С., Сухарева Л.О., Сміт Р.І., (методи і домінанти антикризового управління) і Бартон Л., М. Портер, Тридід О.М., Шершньова З.Є. (стратегії розвитку підприємства в умовах кризи). Відтак розвиток виробничо-господарських систем вимагає своїх закономірностей розвитку, своєї системи зміцнення життєвих циклів та здатності опору руйнівним силам внутрішнього і зовнішнього середовища (зокрема розроблення системи раннього попередження і реагування на кризові ситуації у ІСБ) з метою забезпечення реалізації ефективної інноваційної та інвестиційної політики ІСБ шляхом антикризового управління¹.

Дослідження закономірностей функціонування і розвитку інтегрованих структур бізнесу територіальної громади в умовах виникнення кризових ситуацій зумовлює постановку таких задач: обґрунтувати основні закономірності функціонування і розвитку ІСБ; окреслити напрями оцінювання діяльності ІСБ через визначення ймовірності виникнення кризових ситуацій з урахуванням основних закономірностей розвитку.

Серед основних закономірностей розвитку інтегрованих структур бізнесу відокремлюють: закон синергії, закон усталеності (самозбереження) та

1 Бондарчук М.К., Паранчук С.В., Червінська О.С., Вишницький Н. Потреба системи раннього попередження і реагування в антикризовому управлінні бізнес-структур. Scientific research of the XXI century. Volume 1 : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, Los Angeles : GS publishing service, 2021. 430 p. Available at: DOI : 10.51587/9781-7364-13302-2021-001

закон стратегічного розвитку². Розглянемо їх докладніше з урахуванням можливості потрапляння суб'єкта ІСБ у кризові ситуації.

Відповідно до закону синергії для будь-якої ІСБ існує такий набір елементів, при якому її потенціал значно більший або значно менший, ніж потенціал окремих елементів. Тобто закон синергії відображає наявність системного ефекту, коли система з простої суми елементів переходить до дійсно системи, що має нову якість. Важливою особливістю синергічного підходу є те, що в період еволюційного розвитку ІСБ з добре передбачуваними лінійними змінами, що підводять у підсумку інтегроване угруповання до деякого нестійкого критичного стану, а вихід з критичного стану має відбуватися одномоментно, стрибкоподібно. Тобто, перехід ІСБ у новий стійкий стан є неоднозначним і розвиток інтегрованої структури має принципово непередбачений характер.

Синергія може забезпечити територіальній громаді, зокрема і ІСБ позитивну чисту вартість поглинання (net acquisition value, NAV):

$$NAV = V_{AB} - [V_A + V_B] - P - E, \quad (1)$$

де: V_{AB} = об'єднана вартість двох компаній; V_B = ринкова вартість акцій компанії B ; P = премія, виплачена за компанію B ; E = витрати процесу поглинання; V_A = оцінка компанією A своєї власної вартості.

Перетворивши рівність 1, одержуємо:

$$NAV = [V_{AB} - (V_A + V_B)] - (P + E). \quad (2)$$

Значення в квадратних дужках являє собою ефект синергізму.

Враховуючи модель життєвого циклу Грейнера, розглянемо кризи, які можуть виникнути у інтегрованій структурі бізнесу з урахуванням фактору часу. ІСБ являє собою систему, оскільки складається із взаємозалежних елементів, зв'язків, відносин і становить їх цілісність. Така система може знаходитися в стійкому або нестійкому стані територіальної громади. Управління ІСБ можна вважати антикризовим на всіх етапах функціонування та розвитку, також це система управлінських заходів і рішень з діагностики, нейтралізації та подолання кризових явищ і їх причин у ІСБ, яка має охоплювати всі стадії розвитку кризового процесу, зокрема і його профілактику та запобігання у всіх учасників ІСБ.

2 Shpak Viktor. Small business as a foundation for progressive development. Scientific research of the XXI century. Volume 1 : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, Los Angeles : GS publishing service, 2021. 430 p.; Череп, А., Череп, О., & Огренич, Ю. (2022). Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(42), 134–144.

Згідно з законом усталеності (самозбереження) кожна інтегрована структура бізнесу в територіальній громаді намагається до самозбереження шляхом використання усього свого потенціалу (економічного, виробничого, соціального тощо)³. Закон можна виразити формулою:

$$\sum_{i=1}^n R_i > \sum_{i=1}^n (V_{1i} + V_{2i}) \quad (3)$$

де R_i - потенціал ІСБ, що визначається її ресурсами в i -й області (наприклад, фінанси, технологія тощо); V_{1i} - потенціал зовнішнього дестабілізуючого впливу; V_{2i} - потенціал внутрішнього дестабілізуючого впливу.

З виразу (3) випливає, що потенціал розбудови ІСБ має бути більший за дестабілізуючі фактори.

Із закону усталеності випливає декілька типів стратегічної поведінки ІСБ територіальної громади в умовах нестійкого ринкового середовища: збільшення внутрішніх ресурсів ІСБ не залежно від умов зовнішнього середовища; підвищення ресурсів ІСБ на величину, достатню для адекватної реакції на зміни зовнішнього середовища; зменшення або виключення взагалі внутрішніх дестабілізуючих факторів (конфлікти, слабкий менеджмент, старіння персоналу тощо); пропорційне збільшення ресурсів ІСБ та зменшення водночас внутрішніх дестабілізуючих факторів.

Наслідком прояву закону усталеності є відносний коефіцієнт (UP) оцінки рівня самозбереження⁴:

$$UP = (C-P) * 100 / C \quad (4)$$

де C – потенціал створення, P - потенціал деструктуризації.

Діапазон, в якому знаходиться значення коефіцієнту UP , характеризує рівень стабільності ІСБ в ринкових умовах.

Недотримання нерівності (3) та вхід рівня самозбереження у негативний діапазон примушує ІСБ докладати зусилля на отримання стабільності та нарощування потенціалу.

Закон розвитку. Механізм дії цього закону лежить в основі проходження ІСБ всіх етапів життєвого циклу. На кожній стадії свого розвитку ІСБ у територіальній громаді намагається набрати максимальний потенціал, що дорівнює сумі всіх ресурсів структури, причому потенціал кожного попереднього етапу впливає на наступний етап, тобто це має вигляд:

$$R_j = \sum_{j=1}^m (R_{ij} * K_{j-1}) \rightarrow \max \quad (5)$$

3 Пушкар О.І. Моделі управління розвитком виробничо-економічних систем: Монографія. – Х.: ХНЕУ, 1997.-268 с.

4 Бутник О. М. Економіко-математичне моделювання динамічних закономірностей розвитку економічних систем: Монографія.- Х.: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003,- 224 с

де R_j – потенціал ІСБ на j -му етапі її життєвого циклу; R_{ij} – сума i -х ресурсів ІСБ на j -му етапі життєвого циклу; K_{j-1} – коефіцієнт впливу попереднього етапу на наступний.

Механізм дії закону виявляється в характері розвитку: прогресивному, регресивному, революційному та еволюційному. Згідно дії закону розвитку потенціал ІСБ має властивості інерції, еластичності та безперервності стабілізації. Прояв інерції – у спізненні реакції на зміну. Вона може бути підсилена внаслідок опору змінам (закон усталеності) і визначається часом спізнення реакції потенціалу. Еластичні ІСБ швидко реагують на зміну вимог ринку.

З метою розроблення відповідних теоретичних засад антикризового управління ІСБ обґрунтовано основні закономірності функціонування і розвитку ІСБ територіальної громади за умови виникнення кризової ситуації.

Обґрунтовані теоретичні аспекти щодо політики управління кризовим станом ІСБ будуть використані у подальших дослідженнях щодо розробки відповідного теоретичного підґрунтя – теорії кризових явищ, їх виникнення, розвитку, методичного забезпечення, а також здійснення цієї роботи як на рівні ІСБ, так і територіальної громади загалом.

DOI: 10.51587/9781-7364-13371-2022-007-61-65

Mariia BONDARCHUK

Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of finance,

Lviv Polytechnic National University

ORCID ID: 0000-0002-4624-0734

Oleksandra VIVCHAR

PhD, Associate Professor of the Department of Finance,

Lviv Polytechnic National University

ORCID ID: 0000-0001-8860-9045

Ukraine

FINANCING OF ANTI-CRISIS INNOVATIONS IN BUSINESS STRUCTURES

Practical experience shows that crises in integrated financial and industrial capital associations are not only possible, but they reflect own innovation development rhythms of each individual entity. It should be noted that the business structures (BS) creates favorable conditions for development and implementation